

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

**2026-YIL / SENTABR /
9-SON, II-QISM**

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, sentabr.
II-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BAHOLASH VA MUAMMOLI KREDITLARNI BARVAQT ANIQLASHNING SUN'YI INTELLEKTGA ASOSLANGAN MENEJMENT MODELINI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	14
Alovuddin Jamolov	
YASHIL TRANSPORT: BARQAROR RIVOJLANISH UCHUN IMKONIYAT VA ISTIQBOLLAR.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAMARQAND VILOYATIDA MAHALLIY BUDJETLARDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	25
Uzakova Kamola Bexzodovna	
O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLARI	31
Xolmurodova Moxichehra Dilmurodovna	
THE IMPACT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON ECONOMIC GROWTH IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM AN ARDL BOUNDS TESTING APPROACH (2000–2024)	36
Ortikov Olloberdi Muzaffar o'g'li	
Rajabova Malika	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEXANIZMLARI	44
Rustamova Dildora Jamshid qizi	
THIS STUDY EXAMINES BEIJING'S EXPERIENCE IN PROMOTING CROSS-BORDER E-COMMERCE IN TASHKENT FROM THE PERSPECTIVE OF REGIONAL COOPERATION	50
Wang Jiahao	
DORI VOSITALARIGA OID AXBOROTLARNI BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTLARIDA AKS ETTIRISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	58
Yodgorov Xushvakt Mansurovich	
AGROSANOAT MAJMUINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA JAMLANMA DARAJA VA KANALLARARO TAKRORLANISHNI O'LCHASH METODIKASI: «YASHIL» YO'NALISHLAR MISOLIDA	63
Xudaynazarov Bekzod Akramovich	
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА АКТИВОВ И СТАБИЛЬНОСТИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	69
Баймуратова Зина Акилбековна	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYAVIY MUHITNI YANADA RIVOJLANTIRISH VA INFLYATSIYANING SALBIY OQIBATLARINI KAMAYTIRISH YO'NALISHLARI	75
Niyozov Asad Qosimovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNING NAZARIY EVOLYUTSIYASI VA UNI BAHOLASHNING ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLARI	80
Afenov Nursultan Nugmatillayevich	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND COMPETITIVE ADVANTAGE IN HIGHER EDUCATION: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES.....	86
Boynazarova Iroda Mahmud qizi	
GREEN BONDS IN UZBEKISTAN: OPPORTUNITIES, INSTITUTIONAL DEVELOPMENT AND BARRIERS TO SUSTAINABLE FINANCE	92
Umarova Zulaykho Tursunovna	
YASHIL INVESTITSIYALARNI JALB QILISH ORQALI BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI	97
Teshayev Zafarbek Zokirovich	

RAHBARLIK LAVOZIMLARIDA XOTIN-QIZLAR ULUSHI VA MAVJUD STROTEPLAR TAHLILI	103
Abduraxmonova Feruzabonu Abduraxmon qizi	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND COMPETITIVE ADVANTAGE IN HIGHER EDUCATION: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES.....	109
Boynazarova Iroda Mahmud qizi	
KATTA HAJMLI IQTISODIY MA'LUMOTLAR (BIG DATA) SHAROITIDA EKONOMETRIK BAHOLASH USULLARINING NAZARIY TRANSFORMATSIYASI.....	115
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
EFFECTIVE MECHANISMS FOR MANAGING ORGANIZATIONAL ECONOMIC SUSTAINABILITY IN THE PROCESS OF JOB OPTIMIZATION.....	121
Odilov Jakhongir Akram ugli	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI BANK KREDITLARI ORQALI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	128
Abdullayev Ahrorjon Akmaljon o'g'li	
ZARGARLIK XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA PERFORMANCE MARKETINGDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	134
Azizova Roxila Baxodir qizi	
IQTISODIYOT NAZARIYASI: NAZARIY ASOSLARDAN AMALIYOTGACHA BO'LGAN IQTISODIY JARAYONLARNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	139
Xamdamov Amriddin Xamdam o'g'li	
УПРАВЛЕНИЕ И ПРИНЯТИЕ РЕШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ.....	145
Тарават Абдул Салам	
ПОВЕДЕНЧЕСКИЙ ПОДХОД В ГОСУДАРСТВЕННОМ УПРАВЛЕНИИ РАЗВИТИЕМ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ	152
Икрамова Нодира Бурхон кизи	
STOCK MARKET DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN, 2023–2026: INSTITUTIONAL REFORM, PRIVATIZATION, AND EVIDENCE FROM PRIMARY EXCHANGE MICRODATA.....	159
Alekperova Dilshodakhon	
Toshkentov Kuvonchbek	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA TIJORAT BANKLARINING O'RNI.....	167
Bozorov Ilyos Isomiddinovich	
TIJORAT BANKLARINING KAPITAL BAZASINI MUSTAHKAMLASHDA ZAMONAVIY MOLIVAVIY INSTRUMENTLARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	173
Abduraimova Fazilat Hikmatulla qizi	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA YANGI KONSEPTUAL VA USLUBIY YECHIMLAR: SIRKULYAR IQTISODIYOT TAJRIBASI.....	180
Otajanova Shahnoza Shuhratovna	
BANKLARDA RISKLARNI BOSHQARISH, DAROMAD VA NATIJADORLIKNI OSHIRISH	185
Jo'rayev Bekzod Bahodir o'g'li	
INKLYUZIV TA'LIM MUHITINI TA'MINLASHDA UMUMTA'LIM MAKTABLARI MENEJMENTINI HUDUDIY KLASSTERLASH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH MODEL: TASHKILIY-BOSHQARUV MEKANIZMLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	192
Rajapova Guldona Usman qizi	
FERMER XO'JALIKLARIDA MOLIVAVIY NATIJALARNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH: FOYDA SIFATI VA BARQARORLIGINI BAHOLASH YONDASHUVLARI	198
Rashidov Baxadir Yusupovich	
HUDUDLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INVESTITSIALARNING ROLI.....	203
Sapayeva Fazilat Norbayevna	

ERKIN IQTISODIY ZONALARDA EKO-SANOAT PARKLARINI TASHKIL ETISH VA EKOLOGIK TADBIRKORLIKNI BAHOLASH USULLARI	207
Turg'unova Tursunoy Maratovna	
TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASHNING TASHKILIIY VA HUQUQIY ASOSLARI	212
Aminova Mehriniso Erkinjonovna	
BARQAROR RIVOJLANISH (ESG) PRINSIPLARINING KOMPANIYA BRENDI QIYMATI VA JOZIBADORLIGIGA TA'SIRI	217
Dilfuza Matisakova	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIVAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ORQALI MOLIVAVIY XIZMATLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH	224
Raximova Lolaxon Avazovna	
MEHNAT INTIZOMINING KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY SAMARADORLIGIGA TA'SIRI.....	228
Azizova Sayyora Xamidullayevna	
MINTAQA IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA TIBBIY TURIZM XIZMATLARINING EKONOMETRIK BAHOLANISHI.....	237
Yusupova Mexribon Uktamovna	
KICHIK SANOAT ZONALARIDA INVESTITSION FAOLLIKNI OSHIRISHNING RAQAMLI TASHKILIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISH.....	245
Jo'rayev Po'latjon Komiljon o'g'li	
MAKTABGACHA TA'LIM XIZMATLARI SOHASIDA KICHIK BIZNES RAQOBATBARDOSHLIGINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	251
Madaminova Feruza Tursunboy qizi	
YASHIL INVESTITSIYALARNING MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA AHAMIYATI.....	259
Raximova Shaxnoza Xamzayevna	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA TAYYOR MAHSULOTLAR EKSPORTINI RAG'BATLANTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA TA'MINOT YO'LLARI.....	263
Esanov Yusufjon Dilmurod o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT: MOHIYATI, XUSUSIYATLARI VA O'ZBEKISTONDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	267
Sultonov Shahzod Shavkat o'g'li	

RAQAMLI IQTISODIYOT: MOHIYATI, XUSUSIYATLARI VA O'ZBEKISTONDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Sultonov Shahzod Shavkat o'g'li
Osiyo Xalqaro Universiteti
Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi
ORCID: 0009-0002-6114-6567

Annotatsiya. Raqamli iqtisodiyotning nazariy mohiyati, uning o'ziga xos xususiyatlari va asosiy tarkibiy qismlari yoritilgan. Raqamli iqtisodiyot tushunchasining evolyutsiyasi tahlil qilinib, uni an'anaviy iqtisodiyotdan farqlovchi belgilar aniqlangan. Shuningdek, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosati, xususan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasining asosiy yo'nalishlari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijasida mamlakatda raqamli transformatsiya jarayonini jadallashtirish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqotning ilmiy yangiligi raqamli iqtisodiyot xususiyatlarini milliy iqtisodiyot kontekstida tizimli tahlil qilishdan iborat.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, raqamlashtirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, raqamli transformatsiya, elektron tijorat, platforma iqtisodiyoti, innovatsiya, "Raqamli O'zbekiston – 2030".

Аннотация. Раскрыты теоретическая сущность цифровой экономики, её отличительные особенности и основные структурные компоненты. Проанализирована эволюция понятия «цифровая экономика» и выявлены признаки, отличающие её от традиционной экономики. Также рассмотрены направления государственной политики Узбекистана по развитию цифровой экономики, в частности основные положения стратегии «Цифровой Узбекистан – 2030». По результатам исследования разработаны практические предложения по ускорению процесса цифровой трансформации в стране. Научная новизна исследования заключается в системном анализе особенностей цифровой экономики в контексте национальной экономики.

Ключевые слова: цифровая экономика, цифровизация, информационно-коммуникационные технологии, цифровая трансформация, электронная коммерция, платформенная экономика, инновации, «Цифровой Узбекистан – 2030».

Abstract. The theoretical essence of the digital economy, its distinctive features, and its main structural components are examined. The evolution of the concept of the digital economy is analyzed, and the key features that distinguish it from the traditional economy are identified. The main directions of Uzbekistan's state policy on the development of the digital economy, particularly the key provisions of the "Digital Uzbekistan – 2030" Strategy, are also considered. Based on the research findings, practical proposals for accelerating the digital transformation process in the country are developed. The scientific novelty of the study lies in the systematic analysis of the characteristics of the digital economy in the context of the national economy.

Keywords: digital economy, digitalization, information and communication technologies, digital transformation, e-commerce, platform economy, innovation, "Digital Uzbekistan – 2030".

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida yangi iqtisodiy ukld – raqamli iqtisodiyot shakllanmoqda. Ishlab chiqarish, taqsimot, almashuv va iste'mol jarayonlarining raqamli platformalar orqali amalga oshirilishi, katta ma'lumotlar (big data), sun'iy intellekt, internet tijorati va mobil texnologiyalarning kundalik xo'jalik hayotiga chuqur singib borishi mavzuning dolzarbligini belgilaydi. Iqtisodchi olimlar ta'kidlaganidek, jahon iqtisodiyoti ikkinchi mashina asri deb nomlangan texnologik o'zgarishlar bosqichiga kirgan bo'lib, bunda raqamli texnologiyalar mehnat unumdorligi va iqtisodiy o'sishning asosiy omiliga aylanmoqda [3]. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) ham raqamli transformatsiyani o'lchash va uning iqtisodiy ko'rsatkichlarini tahlil qilish zarurligini alohida ta'kidlaydi [4]. Ushbu jarayonlar nafaqat rivojlangan, balki rivojlanayotgan mamlakatlar, jumladan, O'zbekiston iqtisodiyoti uchun ham strategik ahamiyatga ega.

Tadqiqotning obyekti sifatida raqamli iqtisodiyot va uning milliy iqtisodiyotdagi namoyon bo'lish shakllari olingan. Tadqiqot predmeti – raqamli iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan iqtisodiy munosabatlar hamda davlat siyosati mexanizmlaridir. O'zbekistonda bu yo'nalishdagi davlat siyosati ilk bor Prezidentning 2018-yildagi qarori bilan strategik jihatdan belgilab qo'yilgan edi [6]. Tadqiqotning maqsadi raqamli iqtisodiyotning nazariy mohiyati va xususiyatlarini ochib berish, shuningdek, O'zbekistonda uning rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: raqamli iqtisodiyot tushunchasining evolyutsiyasini o'rganish; uni an'anaviy iqtisodiyotdan farqlovchi xususiyatlarni aniqlash; O'zbekistondagi raqamli transformatsiya jarayonlarini tahlil qilish; amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli iqtisodiyot tushunchasi ilmiy muomalaga ilk bor kanadalik olim D. Tapskott tomonidan 1996-yilda chop etilgan "The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence" asarida kiritilgan bo'lib, muallif ushbu tushuncha orqali axborot texnologiyalari asosida shakllanayotgan yangi iqtisodiy tizimni tavsiflagan [1]. Keyinchalik R. Bukt va R. Xiks o'zlarining tadqiqotlarida raqamli iqtisodiyot tushunchasini konseptual jihatdan kengaytirib, uni "asosiy" (raqamli sektorning o'zi), "keng" (raqamli xizmatlar) va "umumiy" (raqamlashtirilgan barcha iqtisodiy faoliyat) darajalarga ajratganlar [2]. E. Brinyolfsson va E. Makafi esa raqamli texnologiyalarning ishlab chiqarish kuchlariga ta'sirini "ikkinchi mashina asri" konsepsiyasi orqali tavsiflab, raqamli inqilobning sanoat inqilobi bilan ahamiyat jihatidan tenglashtirilishi mumkinligini asoslaganlar [3]. Ushbu yondashuvlar raqamli iqtisodiyotni o'lchash va tahlil qilishda metodologik asos sifatida keng qo'llanilmoqda.

Xalqaro statistika hamjamiyati doirasida OECD raqamli transformatsiyani o'lchashning metodologik asoslarini ishlab chiqib, mavjud ko'rsatkichlar tizimini yanada takomillashtirish yo'nalishlarini belgilagan [4]. BMTning Iqtisodiy va ijtimoiy ishlar departamenti (UN DESA) esa 2001-yildan buyon har ikki yilda bir marta Elektron hukumat rivojlanish indeksi (EGDI) orqali mamlakatlarning raqamli hukumat sohasidagi yutuqlarini baholab bormoqda [5]. Mahalliy iqtisodchi olimlarimiz ishlarida ham raqamli iqtisodiyot masalalari keng yoritilgan. Jumladan, G'. M. Porsaev, B. Sh. Safarov va D. Q. Usmonova o'zlarining "Raqamli iqtisodiyot asoslari" darsligida mavzuning nazariy-uslubiy asoslarini tizimlashtirganlar [10], M. J. Xusnidinova esa O'zbekistonning EGDI bo'yicha ko'rsatkichlarini xalqaro taqqoslash asosida tahlil qilib, mamlakatimizning "juda yuqori EGDI" guruhiga qo'shilganini ko'rsatgan [11]. Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlarni raqamli iqtisodiyot xususiyatlarining O'zbekiston sharoitidagi namoyon bo'lish o'ziga xosligi, ayniqsa, milliy strategik va me'yoriy-huquqiy hujjatlar kontekstidagi tizimli tahlillar bilan yanada boyitish imkoniyatlari mavjud bo'lib, bu ushbu tadqiqotning ilmiy ahamiyatini oshiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida umumilmiy bilish usullari, jumladan, mantiqiy tahlil va sintez, induksiya va deduksiya, tizimli yondashuv, shuningdek, qiyosiy tahlil usullaridan foydalanildi. Raqamli iqtisodiyot tushunchasining evolyutsiyasini o'rganishda tarixiy-mantiqiy yondashuv, uning xususiyatlarini aniqlashda esa an'anaviy iqtisodiyot bilan qiyosiy tahlil usuli qo'llanildi. O'zbekistondagi rivojlanish tendensiyalarini baholashda me'yoriy-huquqiy hujjatlar, xususan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasining mazmun-mohiyatini tavsiflovchi mazmuniy (kontent) tahlil usulidan foydalanildi.

O'zbekistonning xalqaro raqamlashuv darajasini baholashda BMTning Elektron hukumat rivojlanish indeksi (EGDI) metodologiyasiga asoslangan statistik ma'lumotlardan, shuningdek, OECDning raqamli transformatsiyani o'lchash bo'yicha ishlab chiqqan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanildi [4][5].

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli iqtisodiyot – bu axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, raqamli platformalar va katta ma'lumotlardan foydalanish asosida tovar va xizmatlarni ishlab chiqarish, taqsimlash, almashish va iste'mol qilish jarayonlarini o'z ichiga oluvchi iqtisodiy faoliyat tizimidir. Uni an'anaviy iqtisodiyotdan farqlovchi asosiy xususiyatlarga quyidagilarni kiritish mumkin:

Birinchidan, axborot va ma'lumot raqamli iqtisodiyotning asosiy ishlab chiqarish omiliga aylanadi – an'anaviy iqtisodiyotda yer, mehnat va kapital asosiy omillar hisoblansa, raqamli iqtisodiyotda ma'lumot (data) qo'shimcha qiymat yaratishning muhim manbaiga aylanadi. Ikkinchidan, tarmoq samarasi (network effect) kuchayadi, ya'ni raqamli platformadan foydalanuvchilar soni ortgani sari uning qiymati ham ortib boradi. Uchinchidan, dematerializatsiya yuz beradi – ko'plab mahsulot va xizmatlar moddiy shakldan raqamli shaklga o'tadi (elektron

kitoblar, onlayn ta'lim, masofaviy xizmatlar). To'rtinchidan, platforma iqtisodiyoti shakllanadi – bunda iqtisodiy aloqalar mahsulot ishlab chiqaruvchi va iste'molchini bevosita bog'lovchi raqamli platformalar orqali amalga oshiriladi. Beshinchidan, globallashtirish jarayonlari kuchayib, iqtisodiy aloqalarning hududiy qamrovi kengayadi – raqamli tijorat milliy chegaralardan qat'i nazar amalga oshirilishi mumkin.

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Bu boradagi dastlabki strategik hujjatlardan biri sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 3-iyuldagi "O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni va kripto-aktivlar aylanmasi sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3832-son¹ qarorini ko'rsatish mumkin [6]. Ushbu borada amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy huquqiy negizini O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-son² Farmoni tashkil etadi [7]. Strategiya iqtisodiyot tarmoqlari, ijtimoiy soha va davlat boshqaruvi tizimining jadal raqamli rivojlanishini ta'minlashga, shu jumladan, elektron davlat xizmatlarini ko'rsatish mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan.

Raqamli iqtisodiyotning ayrim tarmoqlarini tartibga soluvchi maxsus qonunchilik bazasi ham shakllangan. Xususan, O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 29-sentabrdagi "Elektron tijorat to'g'risida"gi O'RQ-792-son³ Qonun elektron shartnomalar tuzish tartibini "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasida belgilangan maqsadlar asosida takomillashtirgan [8]. Undan oldin qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining 2003-yil 11-dekabrdagi "Axborotlashtirish to'g'risida"gi 560-II-son⁴ Qonun esa axborotlashtirish, axborot resurslari va axborot tizimlaridan foydalanish sohasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi dastlabki bazaviy hujjatlardan biri bo'lib xizmat qilmoqda [9]. Bunday me'yoriy-huquqiy bazaning izchil takomillashtirilishi raqamli iqtisodiyot subyektlari uchun huquqiy barqarorlik va aniqlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

BMTning 2024-yilgi Elektron hukumat taraqqiyoti bo'yicha ma'ruzasiga ko'ra, O'zbekistonning EGD I ko'rsatkichi 2022-yildagi 0,7265 qiymatdan 2024-yilda 0,7999 qiymatigacha oshgan bo'lib, bu mamlakatimizni "juda yuqori EGD I" guruhiga olib kirgan [5][11]. Ayniqsa, onlayn xizmatlar indeksi bo'yicha O'zbekiston yuqori ko'rsatkichga ega davlatlar qatoriga kiritilgan, bu esa elektron davlat xizmatlarini ko'rsatish sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning samaradorligidan dalolat beradi. So'nggi yillarda mamlakatimizda elektron tijorat hajmining oshishi, mobil banking va to'lov tizimlarining keng tarqalishi, IT-parklarning faoliyat yuritishi hamda dasturiy ta'minot va axborot texnologiyalari sohasidagi xizmatlar eksportining o'sishi raqamli iqtisodiyotning milliy iqtisodiyot tarkibidagi o'rni tobora mustahkamlanib borayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, hududlar kesimida raqamli infratuzilmani yanada muvozanatli rivojlantirish, aholining raqamli savodxonlik darajasini izchil oshirish, kiberxavfsizlik tizimini mustahkamlash hamda raqamli iqtisodiyotni tartibga soluvchi qonunchilik bazasini yanada takomillashtirish uchun keng imkoniyatlar mavjud.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijasida raqamli iqtisodiyot zamonaviy iqtisodiy taraqqiyotning muhim omiliga aylanganligi [1][3], uning axborot-markazlashganlik, tarmoq samarasi, dematerializatsiya va platformaviylik kabi o'ziga xos xususiyatlari mavjudligi aniqlandi [2]. O'zbekistonda 2018-yildagi dastlabki qarordan [6] "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasigacha [7] hamda tegishli sohaviy qonunchilik [8][9] doirasida amalga oshirilayotgan islohotlar raqamli transformatsiya jarayonini jadallashtirishga xizmat qilmoqda, bu esa O'zbekistonning xalqaro EGD I reytingidagi o'sishida ham o'z aksini topmoqda [5][11].

Yuqoridagilarni inobatga olgan holda, quyidagi taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi: birinchidan, hududlar kesimida raqamli infratuzilmani yanada muvozanatli rivojlantirish bo'yicha maqsadli dasturlarni kuchaytirish; ikkinchidan, aholi, ayniqsa, qishloq joylardagi fuqarolar o'rtasida raqamli savodxonlikni oshirish bo'yicha uzluksiz ta'lim dasturlarini joriy etish; uchinchidan, kichik va o'rta biznes subyektlarini elektron tijoratga jalb qilish uchun qulay soliq va moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarini yaratish; to'rtinchidan, kiberxavfsizlik sohasidagi me'yoriy-huquqiy bazani xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish; beshinchidan, raqamli iqtisodiyot ko'rsatkichlarini statistik hisobga olishning milliy metodologiyasini OECD va BMT tavsiyalariga muvofiq takomillashtirish. Ushbu chora-tadbirlarning amalga oshirilishi O'zbekiston iqtisodiyotining raqamli transformatsiyasini jadallashtirish va uning xalqaro raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 3-iyuldagi "O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni va kripto-aktivlar aylanmasi sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3832-son qarori: <https://www.lex.uz/docs/-3806053>

2 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-son Farmoni: <https://lex.uz/docs/-5030957>

3 O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 29-sentabrdagi "Elektron tijorat to'g'risida"gi O'RQ-792-son Qonun: <https://lex.uz/uz/docs/-6213382>

4 O'zbekiston Respublikasining 2003-yil 11-dekabrdagi "Axborotlashtirish to'g'risida"gi 560-II-son Qonun: <https://lex.uz/docs/-83472>

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Tapscott D. *The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence*. – New York: McGraw-Hill, 1996.
2. Bukht R., Heeks R. *Defining, Conceptualising and Measuring the Digital Economy* // Development Informatics Working Paper. – Manchester: Global Development Institute, University of Manchester, 2017. – No. 68.
3. Brynjolfsson E., McAfee A. *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. – New York: W. W. Norton & Company, 2014.
4. OECD. *Measuring the Digital Transformation: A Roadmap for the Future*. – Paris: OECD Publishing, 2019.
5. United Nations Department of Economic and Social Affairs (UN DESA). *E-Government Survey 2024*. – New York: United Nations, 2024.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 3-iyuldagi "O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni va kripto-aktivlar aylanmasi sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3832-son qarori: <https://lex.uz/docs/-3806053>
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-son Farmoni: <https://lex.uz/docs/5030957>
8. O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 29-sentabrdagi "Elektron tijorat to'g'risida"gi O'RQ-792-son Qonuni: <https://lex.uz/uz/docs/-6213382>
9. O'zbekiston Respublikasining 2003-yil 11-dekabrdagi "Axborotlashtirish to'g'risida"gi 560-II-son Qonuni.: <https://lex.uz/docs/-83472>
10. Porsaev G'. M., Safarov B. Sh., Usmonova D. Q. *Raqamli iqtisodiyot asoslari: darslik*. – Toshkent.
11. Xusnidinova M. J. Raqamli iqtisodiyot va uning rivojlanishi // *Modern Science and Research*. – 2025. – T. 4, № 2. – B. 225–228.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 9/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
